

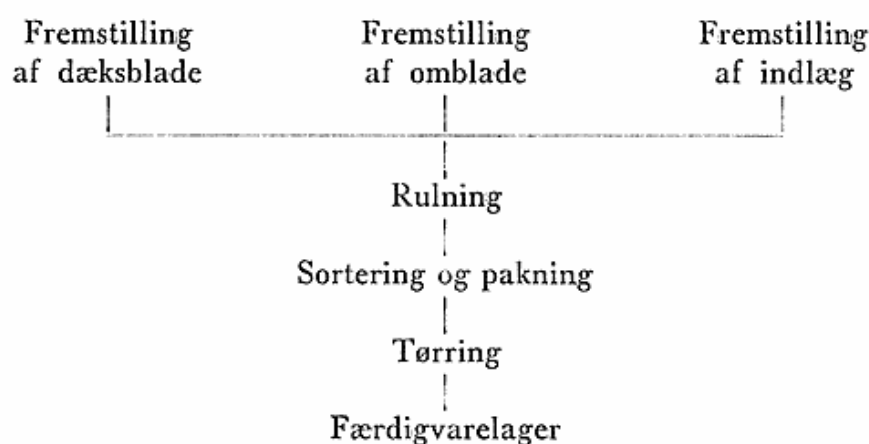
Kalkulationsprincipper på F.D.B.'s tobaksfabrik, Esbjerg.

Af GEORG BAK-HANSEN¹⁾

F. D. B.'s tobaksfabrik producerer i sin cigarafdeling: håndcigarer, maskincigarer, cerutter og cigarillos; i sin shagafdeling grannulleret tobak, pladetobak og finskåren tobak og i sin skråafdeling og kardusafdeling som navnene siger, diverse skrå- og kardusmærker.

Hovedproduktionsområdet er cigarafdelingen, hvorfor vi i det følgende vil nøjes med at se lidt på kalkulationsprincipperne for denne afdeling.

Produktionsprocessen for en cigar eller cerut ser meget groft skitseret således ud:

Denne proces ser jo meget enkel ud, men når man skal bygge kalkulationer op for en cigarfabrik, må man på næsten alle de nævnte produktionstrin tage hensyn til, at der ikke alene fremkommer *hoved-*

¹⁾ cand. oecon., F. D. B.

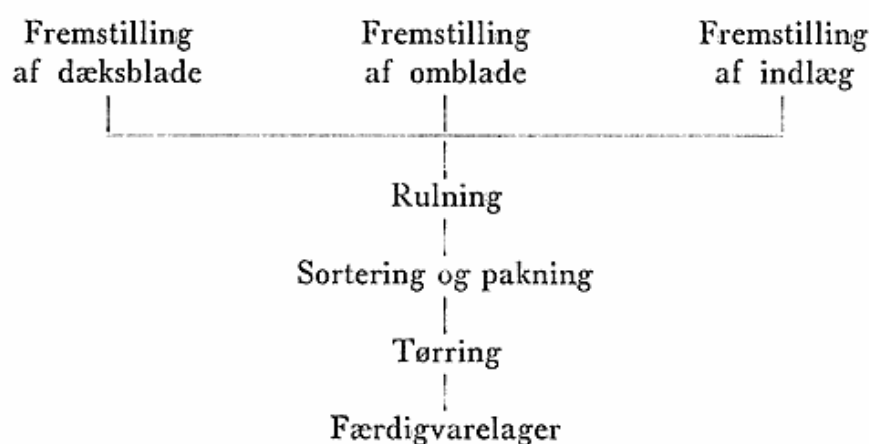
Kalkulationsprincipper på F.D.B.'s tobaksfabrik, Esbjerg.

Af GEORG BAK-HANSEN¹⁾

F. D. B.'s tobaksfabrik producerer i sin cigarafdeling: håndcigarer, maskincigarer, cerutter og cigarillos; i sin shagafdeling grannulleret tobak, pladetobak og finskåren tobak og i sin skråafdeling og kardusafdeling som navnene siger, diverse skrå- og kardusmærker.

Hovedproduktionsområdet er cigarafdelingen, hvorfor vi i det følgende vil nøjes med at se lidt på kalkulationsprincipperne for denne afdeling.

Produktionsprocessen for en cigar eller cerut ser meget groft skitseret således ud:

Denne proces ser jo meget enkel ud, men når man skal bygge kalkulationer op for en cigarfabrik, må man på næsten alle de nævnte produktionstrin tage hensyn til, at der ikke alene fremkommer *hoved-*

¹⁾ cand. oecon., F. D. B.

produkter, der går videre i den normale produktionsproces, men også til, at der fremkommer *biprodukter*, der enten går tilbage og anvendes tidligere i processen (oftest som indlæg) eller anvendes som „råtobak“ i en af de andre nævnte afdelinger. Der er således tale om *forbunden produktion*, og ud fra reglerne herfor er kalkulationerne opbygget.

Ved udarbejdelsen af cigarkalkulationer står man endvidere overfor det problem, at det ikke for det enkelte råvareparti og/eller cigarmærke er muligt at fastsætte „holdbare“ normer for materiale- og tidsforbruget – således at nogenlunde pålidelige forkalkulationer kan udarbejdes. Årsagerne hertil må vel dels søges i, at råtobak er et naturprodukt, der indenfor samme parti kan give ret svingende udbytte og kræve forskellig tid til behandlingen, og dels i, at de råtobakspartier der kan købes i dag normalt er af ret ringe størrelse, således at hvis man ad analytisk vej kunne fastsætte normer, ville partiet være opbrugt, når en tilstrækkelig nøjagtig norm var fundet.

Ud fra disse synspunkter har vi valgt at gå efterkalkulationens vej i kalkulationsarbejdet på F. D. B.'s cigarfabrik. Da efterkalkulationerne og tids- og materialeforbrugskontrollen iøvrigt er bygget nøje sammen, vil det være nødvendigt i det følgende at omtale disse to forhold samtidigt.

Efterkalkulationerne er bygget op efter følgende princip:

- a) For dæks- og ombladsforbrug til cigarrulning af hvert mærke udarbejdes for hver måned og akkumuleret for den forløbne del af kalenderåret efterkalkulationer specificeret på materiale og lønforbrug i kr. pr. 1.000 stk.

Denne løbende efterkalkulation anvendes samtidig som en „summarisk“ materiale- og lønforbrugskontrolrapport, idet tallene kan sammenholdes med tidligere perioder o. l., og idet materialet til brug for efterkalkulationerne er bygget således op, at man kan finde frem til, om årsagerne til forskydningerne f. eks. skyldes dyrere materialer og/eller større kvantumsforbrug, mindre effektivitet ved de underliggende processer el. lign. Foruden denne efterkalkulation, der er bygget op pr. cigarmærke, udarbejdes ugentlige ydelsesstatistikker for processerne stripning og rulning, hvor man konstaterer den enkelte operatørs tids- og materialeforbrugstal for det enkelte tobaksparti henholdsvis cigarmærke.

- b) For hvert cigarmærke og pakningsstørrelse udarbejdes årligt totale efterkalkulationer, hvor de under pkt. a nævnte efterkalkulationer

for dæksblade og omblade indgår som grundlag for de respektive processer.

Når man ikke har valgt at udarbejde efterkalkulationer for de resterende produktionsprocesser er det, fordi man har fundet det mere effektivt at kontrollere materiale-, tid- og lønforbruget for disse processer gennem en kortperiodisk ydelsesstatistik.

De årlige efterkalkulationer gennemføres kun forsåvidt angår materiale- og lønforbrug, idet de faste omkostninger ikke medtages på stykkalkulationen. Materialeforbrugene er de faktiske kvantumsforbrug multipliceret med de faktiske købspriser for råvarerne, der anvendes til det pågældende cigarmærke. Der korrigeres imidlertid på de forskellige produktionstrin for de biprodukter, der fremkommer, og de priser, som biprodukterne udregnes til, er pris for den råvare halvfabrikata, som biproduktet erstatter ÷ omkostninger (løn) ved at bringe det i samme stand.

Lønsatserne, der anvendes i efterkalkulationen på de forskellige omkostningssteder, er totalløn for den pågældende periode (incl. ferieløn, sociale ydelser og biarbejde) divideret med den samlede produktive tid.

Gennem den beskrevne opbygning af efterkalkulationerne og materiale og tidsforbrugskontrollen har man for hvert enkelt mærke og/eller omkostningssted mulighed for at finde frem til årsager til forskydninger i disse forbrugstal.

Man ønsker imidlertid også et totalbillede af, hvordan kalkulationerne for alle produkterne svarer til de totale faktiske materiale- og tidsforbrugstal. Dette totale materiale- og forarbejdsresultatet konstateres i driftsregnskabet kvartalsvis.

De kalkulationer, der danner grundlag for sammenligningen mellem det faktiske og kalkulerede forbrug, er principielt sidste års efterkalkulationer, men såfremt der er sket væsentlige forskydninger i det tekniske grundlag for produktionsprocessen, eller der f. eks. er sket lønstigninger, korrigeres der herfor, således at der til brug for udarbejdelsen af driftsregnskabets kalkulationsdifferencer faktisk opereres med en slags forkalkulation, der er udarbejdet som sidste års efterkalkulation korrigeret for væsentlige *kendte* forskydninger i kalkulationsgrundlagets tekniske og økonomiske data.